

да убие учителя в с. Загоре, който е ранен³³.

През 70-те години на XIX в. българската народност в Македония е изправена пред ново изпитание: опитите за сръбска пропаганда в тези етнически български земи. Сръбското проникване в областта започва първоначално с изпращане на учители в някои български училища под претекст, че ще преподават на славянски език. Постепенно сръбските шовинистични амбиции прерастват в стремеж към откриване на сръбски училища. Правителството в Белград не жали средства за закупуване на книги и учебници на сръбски език, които се „изливат“ в Македония. В същото време българските училища изпитват остра нужда от учебници и помагала на матерен език. В началото на 1872 г. четирима сръбски учители се настаняват в Кратово, Куманово, с. Балцино и с. Богомила, Велешко, „но не успели да се наложат“³⁴.

В. „Македония“ предлага, като „съвременни необходимости“ за запазване на българската народност в Македония, „да се построи по-скоро народна черква там, където няма, при всяка черква да се открие училище, да се побърза с изпращането на архиереи в тези места, където българската народност е най-застрашена“.³⁵

След Кримската война 1853-1856 г. сред най-далновидните представители на българската възрожденска интелигенция взема връх идеята за решително съвсване с Цариградската гръцка патриаршия и се издига искането за самостоятелна българска църковна йерархия. От 50-те години на XIX в. все по-често във възрожденския ни печат се поместват дописки за състоянието на действащите църкви и за църковното строителство в различни части на Македония. В „Цариградски вестник“ през 1854 г. се споменава, че около Велес има три манастира, а в града - две църкви³⁶.

При обиколка в района на Скопие през 1854 г. учителят Й. Хаджиконстантинов регистрира стари и нови черкви в селата Шишлево, Говърлиево, Борово, Горно и Долно Съльне, Яболци, Булгачани, Любаница, Радовиш, Кучевица, Мирковци, Глухово и др³⁷. Отделно той споменава за църквите „Св. Богородица“ и „Великомъченица Димитрия“ в Прилеп³⁸. От друга дописка узнаваме, че през 1855 г. в кратовската църква „Св. Йоан Кръстител“ се служи на славянски език³⁹.

Като своеобразна демонстрация срещу духовния гнет на Патриаршията се възприема честването на деня на светите братя Кирил и Методий, както в Пловдив, така и в Македония. Йоаким Груев, един от инициаторите за превръщането на 11 май в общонароден празник, се обръща с призив към народа в „Цариградски вестник“ през 1858 г. за честването на този ден като всеобщ Великден. Още на